

Az 1. szelvényben, az 5. ároktól DK-re, visszabontott fal 90–110 cm széles, habarcsos alapozását találtuk, mintegy 2 m-es relatív mélységben. Sem építésének idejére, sem az elbontás idejére nem lehet következtetni az eddigi megfigyelések alapján, az azonban bizonyos, hogy a belső részek irányában a falon belüli feltöltés teljesen más anyagú volt, mint a váron kívülre eső részekben. A szelvény teljes kibontását akadályozta egy igen nagyméretű leomlott faldarab, amely valószínűleg a vár egyik magasabb részéről szakadhatott le.

A 2. szelvényben valószínűleg egy kapunyílást találtunk: a tavalay a 7. árokban megfigyelt falszakasz hirtelen záródott, majd a 4. árok felőli szélén megtaláltuk folytatását, bár kissé omladékos állapotban. A kapu használatbavétele és megépítése előtt már valamiféle építmény állhatott ezen a helyen, közepes méretű cölöpköböl álló cölöpvázának nyomait 3 m hosszan nyomon tudtuk követni. A szelvény D-i sarkában több rétegben, égett agyagos szintet találtunk, közvetlenül a szelvény szélén néhány téglával. Funkciójáról majd csak a szomszédos területek feltárása után lehet biztosat mondani. A rétegvizonyokból arra lehetett következtetni, hogy a cölöpvázás építménnyel lehetett egyidős, majd annak elbontása után, a kapu megnyitásával egy időben, vastagabb, sárgásbarna agyagos réteggel fedték be azt.

A 3. szelvény a 4. árokkal párhuzamos, annak ÉNy-i oldalán található. Területén vastag, mintegy 2 m-es omladékréteget kellett eltávolítani, majd ez után 5 olyan falszakaszt azonosítottunk, amely nem egy időben épülhetett, egymást követő elbontások, megerősítések eredményezhették ezt a bonyolult képet. Ezeknek a kapu környéki részekhez való viszonyát majd csak a környező területek feltárása után lehet teljes bizonyossággal megállapítani.

LÁSZLÓ JÁNOS – SCHMIDTMAYER RICHÁRD

371. Ófehértó, Almezői-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Sza

Az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszán Ófehértó DNY-i határában a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai több alkalommal (1993. április, 2005. április és november) lelőhelyeket lokalizáltak a felszínen talált bronzkori, császárkori, Árpád-kori kerámiatöredékek alapján. 2010 folyamán a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat, majd jogutódként a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ végezte a megelőző feltárásokat.

M3-18-19 lh. (KÖH 34788): A lelőhelyen 2009. október 1. és 2010. december 6. között kutattunk, 272 objektumot bontottunk ki 28 703 m² területen. A nyomvonalon sikerült meghatározni a lelőhely É-i és K-i határát, a Ny-i a 253-as, D-i pedig a 210-es lelőhely irányában folytatódik. Beigazolódott, hogy a 18-19-es és a 253-as lelőhely összefügg egymással. A 210-hez való viszonyát terepbejárással és szondázással lehetne pontosítani, mivel az a nyomvonalon kívülre esik. A lelőhely egész terü-

lete főleg a kora bronzkori Szaniszló-csoporthoz köthető, csak néhány objektumból került napvilágra szarmata, ill. a Nyírség-kultúrához köthető kerámiatöredék a Szaniszló leletanyaggal együtt. A régészeti jelenségek döntő többsége hulladékgyűjtő, de feltártunk tárológödröket, kutakat és egy gödröt, melyben két férfi csontvázat találtunk, melyek az objektum szélénél zsugorított helyzetben, egymásnak háttal, és különböző mélységben helyezkedtek el. Az emberi vázak felett állatcsontokat (szarvasmarha, vaddisznó, ló) bontottunk ki, melyeket – elhelyezkedésük alapján úgy vélem – tudatosan helyeztek a gödörbe és az S:442-es számú vázzal egy időben kerültek az objektum felső rétegébe. Az S:442 sz. váz DNY-ÉK-i irányban a bal oldalára volt fektetve, az objektum Ny-ÉNy felé eső fala mellé szorosan. A bal felkarcsont külső oldala mellett egy csont nyílhegyet találtunk.

Az S:443 sz. váz DNY-ÉK-i irányban a jobb oldalára volt fektetve az objektum KDK felé eső falának közelében és mélyebben helyezkedett el, mint a fentebb említett váz. A bal oldali alsó bordák közelében egy szarvból kialakított átfúrt baltát találtunk. A koponya felett jó néhány centiméterrel egy edénymelléklet is napvilágra került. A váz alatt összefüggő – állatjárások által szabdalta – „kagylóhéjagyat” találtunk. A kagylóhéjak 2–3 rétegben szorosan egymáson, ill. egymás mellett pikkelyszerűen voltak elhelyezve, a többségük a belső felükkel felfelé, vagyis tudatosan alakították ki az „agyat” az objektumban. A bontás során néhány kerámiatöredék is napvilágra került a gödörből.

A kutak átlagosan 2 m szélesek és megközelítőleg kör átmetszetűek voltak, nem találtunk bennük szerkezetre utaló nyomot és az aljukat átlagosan 3,5 m mélységben találtuk meg. Az egyik kútban a kútna felső részén 3 csiszolt szarvasagancsot, 3 kisméretű edényt és az itt talált finomkerámia töredékek belsejében faszénmaradványokat találtunk.

A lelőhely Ny-i végén a humuszban 20–30 cm mélyen egy NyÉNy-KDK irányú, 617 cm hosszú kerámiasort találtunk. A töredékeket szorosan egymás mellé élükre állítva helyezték el, néhányat pedig a sor mellett DDNY-i irányban találtunk meg. A kerámiasor funkciója kérdéses, mivel a bontás során objektumot nem tapasztaltunk, amelybe belehelyezték volna. Az elhelyezkedés alapján az feltételezhető, hogy egy árokba szorították be a kerámiákat, vagy talán egy épület tövéhez rakták szorosan. A kerámiasor KDK-i irányban folytatódott.

M3-210 lh. (KÖH 51421): 2010. május 20. és július 30. között 715 m²-t tártunk fel ezen a lelőhelyen. A nyomvonal 251+200–251+800 km-sz. közötti szakaszától kb. 200 m-re D-re a 2005. és 2006. évi terepbejáráskor bronzkori, császárkori és Árpád-kori településre utaló nyomokat találtak. Az ÉK-DNY irányú lelőhely Ófehértó DNY-i határában helyezkedik el és kb. középső része egy ÉÉNy-DDK irányú homokdombon fekszik. A lelőhelyet 6 m szélességben kellett feltárni, mivel az épülő autópálya szervízútjába esik.

A humuszosítás során 54 objektum került napvilágra, melyek a belőlük előkerült leletanyag alapján egy kora bronzkori és egy szarmata (3–4. sz.) telephez köthetők. A feltárt objektumok szemetes- vagy tárológödrök, ill. egy árok. Egy részük benyúlt a szelvényfalak alá, így azok pontos funkciója bizonytalan.

A dombtól ÉK-re, főleg a legmélyebb részen csak bronzkori, a domb ÉK felé eső oldalán inkább szarmata, a dombtól DNy-ra főleg bronzkori gödrök voltak. A domb ÉK felé eső oldalán sűrűn helyezkedtek el, DNy felé eső részén ritkultak az objektumok. A kutatás a lelőhely középvonalát érintette.

A feltárt régészeti objektumok közül a 12. sz. volt (szarmata) a legjelentősebb, egy bronzfibulát találtunk benne, egy fekete, égett, paticsos réteg tetején.

M3-253 lh. (KÖH 70773): A 2010. július 13-án megkezdett kutatásban 4979 m²-t tártunk fel és 91 objektumot bontottunk ki. A lehumuszosított területen kora bronzkori és császárkori településnyomokat találtunk. A legtöbb régészeti jelenség a kora bronzkorhoz köthető, szarmata leletanyagot csupán 5 objektumban találtunk. A feltárt jelenségek döntő többsége hulladékgödör, de kibontottunk még tárológödröket, 1 víznyerőt, 3 szabadtéri kemencét hamus gödörrel és néhány bizonytalan funkciójú objektumot. Az eddig feltárt terület nagy részén kora bronzkori objektumokat találtunk, kivéve az ÉNy felé eső végét, ahol szarmata régészeti jelenségeket bontottunk ki. A bronzkori objektumok némelyikében belső bütykös edény töredékeit találtuk, melyek vajköpülésre/pácolásra szolgáltak. Az egyik bronzkori gödörben pedig a nagy mennyiségű állatcsont mellett egy gyermek koponyafedő töredéke és néhány hosszúcsontja is napvilágra került. A koponyatöredék mellett találtunk egy kisméretű, szinte teljesen ép edényt is. A szarmatákhoz a leletanyag alapján 3 szabadtéri kemence hamusgödörrel és 2 tárológödör köthető. Az objektumok többségéből nagy mennyiségű leletanyag (főleg kerámiatöredék, állatcsont) került napvilágra. A kutatott területtől K-re található az M3 18-19 jelű lelőhely, melynek gépi munkái során beigazolódott, hogy a két lelőhely összeér.

A leletanyag a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Majerik Vera régész, Csernevákné Kasza Edit, Kelemen Péter, Erdei Krisztina, Ligeti Gábor, Pásztor István technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

CSÉKI ANDREA

372. Ófehértó, Leveleki-tábla (KÖH 51418)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ó, I

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2009. december 1. és 2010. július 1. között próba- és megelőző

feltárást végzett az M3-205 jelű régészeti lelőhelyen, a 0216/13–14, 0216/17, 0216/20, 0216/23–24, 0195/1–2 hrsz.-ú ingatlanokon. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 135 m² volt. A nyomvonal 255+720–255+830 km-szelvényei közé eső lelőhelyen a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai 2005-ben terepbejárást végeztek. Az elkészült hatástanulmány alapján őskori szórványos településre utaló nyomok voltak várhatóak. A lelőhely Ófehértó településtől DK-re helyezkedik el. A teljes felületen 14 kutatóárkot alakítottunk.

A lelőhely ÉK-i részén négy kutatóárkokban régészeti jelenségeknek vélt, rosszul kirajzolódó foltokat figyeltünk meg. Szórványosan kevés őskori kerámia került elő a kovárványosodott homokrétegből.

2010 májusában a kijelölt terület K-i részén egy 639 m² nagyságú területet humuszosítottunk le. A korábban régészeti jelenségeknek vélt foltok talajtani jelenségeknek bizonyultak. Egyedül egy jelenséget tártunk fel és dokumentáltunk. Leletanyag nem került elő, így bizonytalan, hogy régészeti korú objektum-e. Munkatársak: Cséki Andrea, Kiss Csaba, Majerik Vera régészek; János Judit, Kovács Zoltán, Ligeti Gábor, Pásztor István, Reszler József Péter technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

NICKLAS LARSSON

373. Ófehértó, Szálláskert (KÖH 34782)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, B

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Régészettudományi Intézete 2010. május 31. és augusztus 24. között elvégezte az M3-14 jelű régészeti lelőhely (0112/74 hrsz.) megelőző feltárást. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 15 735 m² volt; az észlelt 183 objektumhoz 189 rétegtani egységet rendeltünk.

A lelőhely egy ÉNy–DK irányú dombháton és annak lejtőin helyezkedik el. Délnyugat felé egy lefolyástalan mélyedés, ÉK-re egy mélyebben fekvő, nyírvizes terület fekszik. Három 12–15 m hosszú kutatószondát nyitottunk a lelőhely középső sávjában, a DNy-i és az ÉK-i lejtőn.

Egy a késő rézkorba sorolható szórványos településrészlet közepes és kisméretű gödreit tártuk fel. Az objektumok elsősorban a lelőhely Ny-i sávjában koncentrálódtak, a település szerkezete KDK felé fokozatosan ritkult. A gödrök csekély mennyiségű leletanyagot tartalmaztak. Egy részüket – leletanyag hiányában – csak feltételelesen lehet a késő rézkori településhez kötni. Az egyszerű, a homokos talaj miatt gyorsan betöltődött gödrök közül kitűnik az egyik a település ÉK-i, mélyebben fekvő részén, mely kútnak bizonyult.

A lelőhely középső, legmagasabb részén egy magányos, kora bronzkori urnasír került elő. A bikónikus